

मानसाःपुत्राः सूक्ष्मांदुर्ज्ञेयाम् एकांतिकीर्णगतिपरांकाष्ठाम् ॥ १६ ॥ तदेवाह गुणेष्विति विषयेषुस्वभावतोरागादिवशाच्चेतः प्रविशति तेचअनुभूता विषयावासनारूपेणचेतसिप्रविशंति अतितितीर्षोः विषयानतिक्रामितुमिच्छोः ॥ १७ ॥ एवमिति महान्देवोऽपिस्वयंभूरपिभूतानांस्त्रष्टाऽपिध्या यमानःविचारयन्नपि प्रश्नस्यबीजंयदज्ञानादयंप्रश्नः तन्नाविदत् यतःकर्मविक्षिप्तधीः ॥ १८ ॥ प्रश्नस्यपारमुत्तरमभिप्रायोवातस्य तितीर्षयाजि ज्ञासया हंसरूपेणेति यथाहंसोनीरंक्षीरंचपृथक्कर्तुंशक्तःएवमहंगुणांश्चेतश्चेतिद्योतयितुंहंसरूपेणगतोऽस्मीति ॥ १९ ॥ २० ॥ इत्यहंमुनिभिःपृष्ट इतिपृथक्वाक्यम् यदवोचमितिचपृथक् अतोऽस्मच्छब्दावृत्तिरदोषः तेभ्योयदवोचंतन्मेवचनंनिबोध ॥ २१ ॥ देहादिविविक्तात्मज्ञानेसतित

श्रीभगवानुवाच पुत्राहिरण्यगर्भस्यमानसाःसनकादयः ॥ पप्रच्छुःपितरंसूक्ष्मांयोगस्यैकांतिकीर्णगति म् ॥ १६ ॥ सनकादय ऊचुः गुणेष्वविशतेचेतोगुणाश्चेतसिचप्रभो ॥ कथमन्योऽन्यसंत्यागोमुमु क्षोरतितितार्षोः ॥ १७ ॥ श्रीभगवानुवाच एवंपृष्टोमहादेवःस्वयंभूर्भूतभावनः ॥ ध्यायमानःप्रश्न बीजंनाभ्यपद्यतकर्मधीः ॥ १८ ॥ समामर्चितयद्देवःप्रश्नपारतितीर्षया ॥ तस्याहंहंसरूपेणसकाशमगमंत दा ॥ १९ ॥ दृष्ट्वामांतउपव्रज्यकृत्वापादाभिवंदनम् ॥ ब्रह्माणमग्रतःकृत्वापप्रच्छुःकोभवानिति ॥ २० ॥ इत्यहंमुनिभिःपृष्टस्तत्त्वजिज्ञासुभिस्तदा ॥ यदवोचमहंतेभ्यस्तदुद्धवनिबोधमे ॥ २१ ॥ वस्तुनोयद्यनाना त्वंआत्मनःप्रश्नईदृशः ॥ कथंघटेततोविप्रावक्तुर्वामेकआश्रयः ॥ २२ ॥ पंचात्मकेषुभूतेषुसमानेषुचवस्तु तः ॥ कोभवानितिवःप्रश्नोवाचारंभोत्यनर्थकः ॥ २३ ॥

निष्ठस्यरागाद्यसंभवात्स्वयमेवविषयचेतसोर्विश्लेषोभवतीतिवक्तुंप्रश्नखंडनमिषेणैवतावदात्मानात्मविवेकमाह वस्तुनइतित्रिभिः किमात्मनोऽ यंप्रश्नः तदुपाधेर्भूतसंघस्यवा यद्यात्मविषयःतर्हितस्यवस्तुनः परमार्थरूपस्यअनानात्वेसति हेविप्राः वःयुष्माभिःकृतःप्रश्नः ईदृशः बहुषुनिर्धा रणरूपः कथंघटेत वक्तुरुत्तरदातुर्वामेममकआश्रयः अविशेषेआत्मनिकंजातिगुणादिविशेषमाश्रित्योत्तरंवक्ष्यामीत्यर्थः ॥ २२ ॥ भूतसंघवि षयत्वेऽपिअयं वःप्रश्नः वाचारंभः वाङ्मात्रेणारब्धः यतोऽनर्थकः कुतःभूतेषुदेवमनुष्यादिदेहेषु पंचभूतात्मकेषु अतःसमानेषु अभिनेषु पुनश्चव स्तुतः परमकारणात्मना अभिनेषु वाचारंभणंविकारोनामधेयंमृत्तिकेत्येवसत्यमितिश्रुतेः ॥ २३ ॥